

9. Дильтей В. Построение исторического мира в науках о духе // Дильтей В. Собрание сочинений: В 6 томах / Под. ред. А. Михайлова и Н. Плотникова. – Москва, 2004. – Т. 3. Построение исторического мира в науках о духе / Пер. с нем. под ред. В. Куренного.
10. Клочек Г. Поезія Тараса Шевченка: сучасна інтерпретація. Навчально-методичний посібник. – К., 1998.
11. Костенко Л. Геній в умовах заблокованої культури // Урок Української. – 2000. – № 2.
12. Костенко Л. Гуманітарна аура нації, або Дефект головного дзеркала. – К., 1999.
13. Костенко Л. Україна як жертва і чинник глобалізації катастроф // Урок Української. – 2003. – № 8–9.
14. Плутарх. Сравнительные жизнеописания: В 3 томах. – СПб., 2001. – Т. I.
15. Салига Т. Іван Франко. Погляд із третього тисячоліття (До 145-річчя від дня народження) // Салига Т. Вокатив (Літературно-публіцистичні статті). – Львів, 2002.
16. Смаль-Стоцький С. Шевченкове “Послання” // Смаль-Стоцький С. Т. Шевченко. Інтерпретації. – Черкаси, 2003.
17. Степико М. Буття етносу: витоки, сучасність, перспективи (філософсько-методологічний аналіз). – К., 1998.
18. Фіхте Й. Із праці “Промови до німецької нації” // Мислителі німецького Романтизму / Упор. Л. Рудницький та О. Фешовець. – Івано-Франківськ, 2003.
19. Франко І. Гей, Січ іде // Франко І. Мозаїка: Із творів, що не ввійшли до Зібрання творів: У 50 томах / Упоряд. З. Франко, М. Василенко. – Львів, 2001.
20. Франко І. Зібр. творів: У 50 томах. – К., 1976–1986.
21. Франко І. Не пора, не пора, не пора... // Франко І. Мозаїка: Із творів, що не ввійшли до Зібрання творів: У 50 томах / Упоряд. З. Франко, М. Василенко. – Львів, 2001.
22. Хайдеггер М. Вещь // Хайдеггер М. Время и бытие: Статьи и выступления: Пер. с нем. – Москва, 1993.
23. Хайдеггер М. Письмо о гуманизме // Хайдеггер М. Время и бытие: Статьи и выступления: Пер. с нем. – Москва, 1993.
24. Хайдеггер М. Самоутверждение немецкого университета // Хайдеггер М. Работы и размышления разных лет. Пер. с нем. / Составл., переводы, вступ. статья, примеч. А. Михайлова. – Москва, 1993.
25. Шевченко Т. Повне зібрання творів: У 12 томах / Редкол.: М. Жулинський (голова) та ін. – К., 2001. – Т. 2: Поезія 1847–1861.
26. Шевченко Т. Повне зібрання творів: У 12 томах / Редкол.: М. Жулинський (голова) та ін. – К., 2001. – Т. 1: Поезія 1837–1847 / Перед. слово І. Дзюби, М. Жулинського.
27. Шпенглер О. Закат Европы: Очерки морфологии мировой истории. – Минск, 1999. – Т. 2. Всемирно-исторические перспективы / Пер. с нем. С. Борич; науч. ред. О. Шпарга; худ. обл. М. Драко.

Мирослава Іванишин (Дрогобич)

Осмислення української національної ідентичності у творах Івана Франка

По-енциклопедичному універсальна творчість І. Франка є потужним і невичерпним джерелом для стимулювання наукової свідомості та поглиблення її основ. Звернення до цієї творчості, однак, може мати різні мотивації. Для нас у цій студії буде важливим поглянути передусім на деякі філософсько-суспільствознавчі праці

Каменяра в аспекті того, що О. Пахльовська слушно окреслила як “модель культурно-національної стратегії” [7: 19].

Так увиразнюється актуальність вивчення метадискурсивної спадщини І. Франка. Йдеться про її методологічний потенціал у плані розвитку вітчизняних постколоніальних студій, зосереджених довкола проблеми національної ідентичності, мабуть, найважливішої проблеми для будь-якої постімперської культури. Свідченням поглибленої уваги до осмилення національної самототожності можуть бути не лише численні статті різних авторів із кінця 80-х років минулого століття, а й окремі монографічні дослідження С. Андрусів, О. Вертія, Ю. Мариненка, В. Моренця, Л. Сеника, Н. Шумило та інших, виразно спрямовані на вивчення кризь призму націоцентричної проблематики (“національної ідентичності”, “національної самототожності”, “національних шляхів”) низки історико-літературних періодів ХІХ–ХХ ст. Окремим, науково-педагогічним, свідченням можуть бути посібники та підручники для середньої та вищої школи, видані в цей період (наприклад, широковідома “Історія української літератури ХХ століття” за редакцією В. Дончика).

Стає можливо окреслити характерні риси *власне української моделі постколоніального витлумачення, що ґрунтується на теорії національної ідентичності*. Але для цього потрібно не лише аналізувати поточний літературознавчий матеріал, не тільки засвоїти інокультурні теоретико-літературні праці, але й також чи передусім варто звернутися до попереднього націологічного та антиколоніального методологічного досвіду, що міститься в наробку українських письменників, мислителів та вчених минулого. Метою цієї студії є вивчення характерних аспектів осмилення національної самототожності у працях І. Франка – одного з провідних українських мислителів та літературних класиків, – що могли б стати вагомою складовою обґрунтування постколоніальної літературознавчої методології. При цьому національну ідентичність, за Е. Смітом, розуміємо як “найважливішу і найповнішу” з поміж усіх інших колективних ідентичностей людини, як “самототожність та історичну індивідуальність” того чи іншого народу [9: 49, 152].

Розглянемо деякі з робіт І. Франка різновекторного спрямування (філософські, політичні, публіцистичні, етнологічні та ін.), в яких питання, щодо національної ідентичності, методологічно концептуалізуються, створюючи зразки для можливого використання у плані осмилення не лише емпіричної, а й художньої, віртуальної дійсності. В основі їх лежить фундаментальне етнологічне спостереження, що стосується давності та автохтонності, чітко сформульоване в культурологічному нарисі “Українці” (1906): “В історії і в характері українського (малоруського) народу є щось таке, що засвідчує його тісний тисячолітній зв’язок із землею, яку він заселяє...” [10: т. 45: 162].

Навіть у ті періоди світоглядної еволюції письменника, в котрих націоцентрична заангажованість не виступає на перший план і котрі дослідники характеризують як “соціалістичні”, “натуралістичні” чи “позитивістичні” (від середини 1870-х – до середини 1890-х років) [див.: 1, 6], – навіть у них спостерігаємо прямий вихід на осмилення української самототожності, врахування її в процесі витлумачення того чи

іншого явища. Характерним прикладом може бути політична стаття “Наш погляд на польське питання” (1883), в якій автор полемізує із “польсько-шовіністичними агітаціями”, зокрема з імперськими ідеями “Польщі від моря до моря”. Колоніалістичній риторичній поляків автор протиставляє аргументацію *нашу* (“наш погляд”), котру націологія окреслює як націоналістичну, засновану на чіткому усвідомленні власної колективної самототожності.

Саме це усвідомлення дає змогу Франкові показати небезпеку і неправомірність бажання польської сторони побудувати польську державу в межах так званої “історичної Польщі”, що виходила б за етнографічні польські території й автоматично означала б колонізацію та уярмлення українського народу на його ж власній землі. Водночас автор опонує польській імперській ідеї спираючись не на якусь власну колоніалістичну ідеологію, а на ідею національну, явно шевченківського типу, котра передбачає врахування питомих вимог національної свободи й протилежної сторони: “Почуваючи незнищиму і історією в нас виховану ненависть до всякого гніту і насилля, ми бажаємо повної національної і політичної свободи полякам. Але тільки під тим необхідним умовом, що вони раз назавжди зречуться опіки над нами, раз назавжди покинуть будувати історичну Польщу на непольських землях, а стануть, так само як і ми, на становищі Польщі чисто етнографічної” [10: т. 45: 218].

У цій самій роботі віднаходимо й інші думки, що мають загальнометодологічний сенс і прямо впливають із національно самоідентифікованого врахування “рівноправності і автономії кожного окремого народу”, що єдине може бути надійним фундаментом в “реальній політиці”, зокрема в міжнародних культурних стосунках. Одна з таких думок стосується утвердження пріоритетності національних інтересів, що суперечить соціалістичному інтернаціоналізму чи демоліберальному космополітизму: “У житті народів нема посвячення. Народ, котрий посвячає себе за другого, є дурнем і не знає, що робить. Найперша задача кожного народу є – стояти за своїми власними інтересами і дбати про своє власне утримання” [10: т. 45: 208]. Інша думка значно випереджає схоже формулювання в “Самостійній Україні” одного з ідеологів українського націоналізму М. Міхновського, але, так само як і в нього, означає не якийсь ксенофобський заклик, а природне бажання розбудувати українську державу без окупантів та колонізаторів, без “притиску, упередження і... винародовлення”. Тому І. Франко не заперечує того, що “Польща може бути тільки для поляків”, але водночас наголошує: “...Русь для русинів” [10: т. 45: 217]. Згодом, у статті “Що таке поступ?” (1903) він ще раз звертається до цього гасла, відштовхуючись від гасла американських політиків: “Америка для американців” [10: т. 45: 344].

Схожі ідеї можемо спостерегти і в пізніших полемічних працях, спрямованих проти колоніалістичних ідей в інших народів (“Подуви весни в Росії”, “Семітизм та антисемітизм в Галичині” та ін.).

З середини 90-х років XIX ст. осмислення явищ та закономірностей дійсності з позицій збереження та утвердження української самобутності стає домінуючим у різних працях письменника-мислителя. Прикладом налагодження систематич-

ності цього націоцентричного метадискурсивного процесу можуть бути стаття “Ukraina irredenta” (1895) та полеміка “Між своїми” (1896–1897), що не увійшли до п’ятдесятичного видання. У першій праці автор не обмежується простою рецензією на брошуру Ю. Бачинського “Ukraina irredenta (по поводу еміграції). Суспільно-політичний скіц”, а дає досить докладний історико-націософський нарис розвитку українських національно-визвольних ідей – власне як “українського питання” та “національної свідомості” – у Галичині та Наддніпрянщині, починаючи від XVI ст. Відповідно й працю Ю. Бачинського І. Франко розглядає як нехай і не зовсім вдале, бо “доктринерське” (з позицій “соціальної демократії”), але вираження української ідентичності – “факт нашого політичного життя”, “прояв національного почуття і національної свідомості”, зрештою, “потреби політичної самостійності України”. Рецензент вбачає елемент еклектичності у спробі поєднати “космополітичні доктрини” соціал-демократії із “українським націоналізмом”, брак докладніших фактів, але водночас відзначає талант дослідника і бажає йому подальших напрацювань в обраній сфері [11: 260–262].

Значною мірою конфліктування ідей інтернаціоналістичного соціалізму та українського націоналізму призвело до відомої полеміки між І. Франком та Лесею Українкою, статті котрої І. Франко опублікував під єдиною назвою “Між своїми. Епізод із взаємин між галичанами й українцями 1897 р.”. Докладний аналіз цієї полеміки 1996 року зробив І. Денисюк, котрий переконливо довів, що Леся Українка через декілька років “фактично повторила й визнала, навіть пропагувала всі ті постулати Франка, з якими раніше воювала” і що “цей контроверз між своїми був корисний для еволюції національної свідомості поетеси” [4: 326]. Інтерпретація І. Денисюка докладно висвітлює всі суперечливі моменти, тому ми лише відзначимо, що в сенсі теорії національної самобутності йшлося насамперед про суперечність між самототожностями в межах свідомості українських соціалістів-радикалів та націоналістів “адвоката Міхновського”. Якщо перші підпорядковували основну – національну – ідентичність ідентичності вужчій, політично-класовій, оскільки “признавали себе в першій лінії соціалістами, а тільки в другій – українцями”, то інші підґрунтям своєї політичної діяльності вважали усвідомлення пріоритетності національної самобутності та невіддільну від неї національну справу. Суголосно з думками “радикально-національної” групи висловлюється й І. Франко, коли, наприклад, розглядає як непродуктивну участь активних, енергійних українських “натур” в загальноросійському соціалістичному русі, що не дала суттєвого результату для їхньої батьківщини й нації (іронічно: “Усунули особу Александра II, щоб зробити місце Александрові III”), і натомість шкодує, що “ті люди” не спромоглися “віднайти український національний ідеал”, не повернули “свої великі сили на працю для того ідеалу серед рідного народу”, в напрямі провадження “справи вільної, автономної України” [13: 220, 229].

Вершинне місце у плані розвитку власних націософських ідей займають праці І. Франка, написані на початку XX ст., зокрема такі студії, як “Поза межами можливого” (1900), “Одвертий лист до галицької української молодіж” (1905),

“Ідеї” й “ідеали” галицької москвофільської молодезі” (1905), “Суспільно-політичні погляди М. Драгоманова” (1906). Саме в цих працях найбільш повно та чітко можна простежити методологічну кристалізацію теорії національної ідентичності та завершення послідовного ідеологічного еволюціонування націоцентричної позиції автора. Не випадково І. Денисюк називає “Поза межами можливого” “маніфестом націотворення”, а цю ж роботу разом із “Одвертим листом” слушно характеризує як “програми максимум і мінімум українства, філософію національної ідеї, прологи до прологу поеми “Мойсей”, посланія-заповіді рідному народові і пророчі прозріння в майбуття” [3: 108].

Усі названі роботи у публіцистичній формі пропонують теорію і практику не абстрактно-”доктринерського”, а глибинного, побудованого на аналізі практичних проблем і фактів, *методологічного* аналізу. Саме “з чисто методологічного погляду” пропонує подивитися автор у “Поза межами можливого” на “сувій” тих націотворчих питань, які лежали в основі полеміки між “Ділом”, “Молодою Україною” та “Буковиною” і стосувалися “народного відродження”. Оскільки головним критерієм пізнання та оцінювання осмислюваних явищ постає корисність тієї чи іншої ідеї для існування нації – “народного життя”, то важко окреслити таку методологію мислення іншим терміном, ніж національно-екзистенціальна [див.: 5]. Прикладом, що пояснює характер аналітичного пошуку, верифікування власних думок із екзистенцією народу, можуть бути вступні міркування мислителя на початку розмислу: “... всяке теоретизування, а особливо публіцистичне, має значення тільки тоді, коли являється висловом, виясненням тих інтересів, тих почувань, течій, які наклюнулись або наклюнюються в суспільності, і без найтіснішого контакту з життям те теоретизування робиться сірою, безплідною доктриною, що в деяких випадках... може принести народному життю необчислені шкоди” [10: т. 45: 279].

Стосовно національної самобутності окреслені у статті проблеми набувають такого вигляду: сприяють чи не сприяють ті чи інші ідеї збереженню і розвитку “українства”, його історичної індивідуальності. Найпріоритетнішим для збереження української самототожності (“українського народу як самостійної нації”) постає проблема осягнення українцями *національного ідеалу* або “ідеалу національної самостійності”. Саме цей ідеал, на думку І. Франка, дає змогу розвинути західноєвропейські ідеали соціальної рівності й політичної волі. Саме він допомагає “найкращим українським силам” вести успішну політичну боротьбу за національне визволення та критично сприймати ідеї “марксівського економічного матеріалізму чи фаталізму”. Саме він стає ідеалом національної екзистенції як “ідеал повного, нічим не в’язаного і не обмежуваного... життя і розвою нації”. Саме цей ідеал стає постійним імперативом культурної і політичної діяльності кожного нормального українця, тому “мусимо серцем почувати свій ідеал, розумом уяснювати собі його, мусимо вживати всіх сил і засобів, щоб наближуватись до нього” [10: т. 45: 283, 284, 285].

У цій же ж роботі міститься і фундаментальна для будь-якого незмаргіналізованого національного мислення максима чи формула, що зобов’язує кожного, а особливо людей культури, оцінювати людську діяльність та ідеї з позицій захисту, відтворення

та розвитку національної ідентичності (як “нації”). Ця ж націоцентрична формула допомагає виявляти людей з національно-ущербним (“відчужених” “фантастів”) або антинаціональним (колоніалістів та їх підручних) способом думання: “Все, що йде поза рами нації, се або фарисейство людей, що раді би прикрити свої змагання до панування одної нації над другою, або хоробливий сентименталізм фантастів, що раді би широкими “вселюдськими” фразами покрити своє духове відчуження від рідної нації” [10: т. 45: 284].

З іншого боку, усвідомлення ідеалу національної самостійності взяте як візія власної державності, коли “всі національні змагання будуть сповнені”, дає змогу авторові без будь-якого колективного егоїзму, з повагою і розумінням ставитися до потреб національної державності в інших народів. Нехай цей ідеал у них, як-от у євреїв на межі XIX і XX ст., все ще залишається нездійсненим – також “поза межами можливого”, – однак віра і праця для нього зумовлює духовне доростання, “дозрівання” до нього, а значить і формування національної ідентичності у нових поколіннях. Саме про це, осягаючи “межі неможливого”, пише в рецензії на “Єврейську державу” основоположника єврейського націоналізму Т. Герцля І. Франко: “План... має перед собою беззастережне майбутнє, якщо теперішнє покоління виявиться не дозрілим для того, то мусить з часом дочекатися молоді, яка захоче і зможе його виконати” [12: 331, 334].

У роботі “Одвертий лист до галицької української молодезі” І. Франко розгорнув цілу націологічну програму, зорієнтовану на найперспективнішу частину українства – молодь. Передбачаючи прихід “великої доби”, доби революційних змін у житті різних народів, і прагнучи, щоб українці (у дусі раніше окресленого національного ідеалу) здобули “повну горожанську і політичну свободу”, автор наголошує на першочерговому націотворчому завданні еліти народу – інтелігенції – формуванні *загальноукраїнської ідентичності*: “Перед українською інтелігенцією відкриться тепер, при свобідніших формах життя в Росії, величезна дійова задача – витворити з величезної етнічної маси українського народу українську націю, суцільний культурний організм, здібний до самостійного культурного й політичного життя, відпорний на асиміляційну роботу інших націй, відки б вона не йшла...” [10: т. 45: 404]. Нижче мислитель ще раз звертається до історичного надзавдання: “Ми мусимо навчитися чути себе українцями – не галицькими, не буковинськими українцями, а українцями без офіційальних кордонів” [10: т. 45: 405].

Виконання такої архіважливої для самодостатнього буття нації мети, на думку І. Франка, потребує виконання низки основних передумов, котрі висвітлено у студії і котрі можна окреслити так: по-перше, йдеться про усвідомлення небезпеки будь-якого російського “доктринерства” самодержавного чи ліберального типу, котре уже не раз призводило до появи українських маргіналів – *gente Ukraini, natione Russi*, що дорожили імперським “фантомом “великої, неподільної Росії” [10: т. 45: 402–403]; по-друге, активне залучення галичан до загальноукраїнського культурно-політичного життя і вирішення партикулярних – галицьких – національних питань (польського, москвофільського, єврейського) в межах загальнонаціональних [10:

т. 45: 404–406]; по-третє, вимога самокритичного ставлення до всіх вад національного характеру, сформованих у колоніальний період, зокрема “масова інерція”, “неточність”, “балакучість”, “брак характерності”, “індиферентність та моральна грубошкірність”, “байдужість до важких загальних справ”, “пуста амбітність” та ін. Особливу увагу звертає письменник на потребу обов’язкової критичної оцінки слів тих людей, які “сим чи іншим випадком були поставлені “на чоло народу”, стали послами, професорами, головами товариств і т. і.”. Водночас вказує на неприпустимість “толеранції хиб та слабостей наших ближніх”, їхньої “моральної гнилизни”, особливо тоді, коли ці люди перестають бути приватними особами і переходять у сферу “товариської та громадської діяльності” [10: т. 45: 406–407].

Продовжуючи утверджувати власне розуміння національної ідеї – національний ідеал, а також борючись за утвердження та реставрацію в Галичині української самобутності, І Франко в полемічній статті “Ідеї” й “ідеали” галицької москвофільської молодіжні” поборює такий різновид шовінізму як москвофільство. Критикуючи москвофілів, автор виходить на сутність цієї українофобської доктрини, котра прикривається космополітичними гаслами “всесірної любові” та “вселюдського братерства” і поширює “серед нетямучих ненависть та погорду до українства”, отже, відчужує галичан від їхньої найосновнішої культурної ідентичності: “...що має значити “ідея вселюдського братерства”, коли одною з головних задач ширення тої ідеї в Галичині має бути, аби тут “само собою зникло українство”, т. є. аби сцез напрям, що в основу своєї програми поклав працю на ґрунті для рідного народу, для розвивання його добробуту, його духового життя, отже, і його мови?” [10: т. 45: 419].

Фундаментальний методологічний аналіз пропонує І. Франко роком пізніше в метакритичній розвідці “Суспільно-політичні погляди М. Драгоманова”, де ґрунтовно висвітлює конструктивні та деструктивні національного огляду думки свого вчителя. Ідеї українського “ученого, політика і мислителя” І. Франко тлумачить знову-таки в дусі максим національного ідеалу, зокрема крізь призму вивчення національної ідентичності досліджуваного автора, та аналізу його поглядів на питання, прямо пов’язані з українською самототожністю.

Не випадково одним із головних критеріїв у цій роботі стає для критика здатність чи нездатність М. Драгоманова та його однодумців досягнути широке “національне значення” поезії Т. Шевченка, зрозуміти геніального поета по-галицькому – як “речника національних ідей” [10: т. 45: 425]. На жаль, середовище, що сформувало М. Драгоманова, – це середовище української “помосковленої інтелігенції Лівобережної України”, обділеної, зважаючи на повноцінну національну свідомість та світогляд, де еkleктично поєдналися “давня козацька традиція” та типові для російського інтелектуала “ліберальні ідеї Західної Європи”. Тому це дволике у суті своїй лівобережне панство, якому так бракувало “українського націоналізму”, змогло сприйняти лише частину Шевченкової музи, сприйняти Кобзаря лише звужено-соціально – як “ворога кріпацтва” та “проповідника волі селянської” [10: т. 45: 424]. “Отся мішанина двох ідейних кругів, – зауважує автор, – не злучених в одну вищу, органічну цілість, – круга поступових європейських ідей і круга спеціаль-

но-російського хлопофільства, – се, на мою думку, головний ключ до розуміння світогляду й діяльності Драгоманова” [10: т. 45: 426].

І. Франко сприймає критику М. Драгоманова щодо марксизму (“соціал-демократичної доктрини”), але не сприймає низку інших його ідей. Наприклад, розуміння національності лише як “форми” наповненої “загальнолюдським” (чи “загальноєвропейським”) змістом; часте недооцінювання “національного фактора” в політичній діяльності; висловлення переконання в “інтернаціональності усієї культури”, що, на думку І. Франка, загрожує браком “національної синтези, без якої культуртрегерство дуже легко переміняється на винародовлення”; небачення політичного майбутнього України “без близького зв’язку з Росією”; псевдodemократичне тлумачення нації і народу лише як “плебсу” (“мужиків та робітників”); розгляду української мови, як діалекту придатного для вивчення лише “в елементарній школі”; роль української літератури лише “для домашнього обихода” і лише як складової єдиної російської літератури [10: т. 45: 425, 428–437].

Загалом І. Франко розглядає ідентичність М. Драгоманова як “продукт свого часу” – поєднання в одній людині демократа, республіканця, ліберала, росіянина українського походження [10: т. 45: 430]. Водночас він опонує своєму колишньому наставнику в найбільш сутнісному аспекті його ідеології (“національної справи”), виявляючи фатальний брак розуміння останнім вагомості в бутті людини саме природної національної ідентичності, нації як “організму”, що значною мірою детермінувало всі інші погляди та положення вченого: “...в його (М. Драгоманова. – М. І.) духовім арсеналі не було поняття нації як чогось органічного, історично кінцевого, нерозривного і вищого над усяку територіальну організацію, чого не заступимо ніякою не опертою на ній автономією” [10: т. 45: 438].

Не випадково, отже, що й у власне літературознавчих міркуваннях І. Франко базує свої спостереження на чіткому усвідомленні вагомості взаємопов’язаності національної ідентичності та красного письменства. Так він переконаний у тому, що народність і національність літератури “речі кінечні й природні” (“Література, її завдання і найважливіші ціхи” [10: т. 26: 14]), що історія літератури є “частина розвою духового життя народу” (“Задачі і метод історії літератури” [10: т. 41: 8]), що найбільші письменники ХІХ ст. “виявили в своїм житті масу основних прикмет кожний своєї нації” (“На склоні віку. Розмова перед Новим роком 1901” [10: т. 45: 293]) та ін. Про це так чи інакше писали О. Баган, А. Войтюк, М. Гнатюк, Р. Гром’як, З. Гузар, І. Денисюк, Т. Салига, А. Скоць, М. Шалата та інші, свіжий погляд на цю проблему пропонує й ґрунтовна розвідка Я. Гарасима [2: 162–164].

Загалом усе сказане свідчить про потужний націологічний пласт у метадискурсивному досвіді І. Франка, що може стати надійним методологічним фундаментом для вироблення вже в наш час верифікованої теорії національної ідентичності як інтерпретаційної стратегії в межах різних гуманітарних, передусім літературознавчих, студій постколоніальної України. Зокрема йдеться і про новітні історико-літературні дослідження, як про це висловлюється Г. Сивокінь: “Цілком можливо, що однією з пропозицій щодо методології нової історії української літератури стане її, історії, національна ідентифікація, тобто еволюція естетичного самоусвідомлення

національної тотожності українців у європейському й світовому оточенні” [8: 26]. Теоретичний наробок І. Франка можна і треба використовувати ще й тому, що в його особі маємо яскравого націотворця, за Е. Смітом, типового “культурного націоналіста”, котрий своєю різноплановою творчістю досі успішно стимулює “пробудження нації та її членів до свого справжнього “колективного Я” [9: 84–85].

Література:

1. Баган О. Світоглядна еволюція Івана Франка як ключ до розуміння його творчості // Іван Франко в школі: Збірник науково-методичних праць. – Дрогобич, 2003. – Вип. 1.
2. Гарасим Я. До джерел, етноестетика у теоретичній концепції Івана Франка // Дзвін. – 2006. – № 8.
3. Денисюк І. Речник національної ідеї // Дзвін. – 2006. – № 8.
4. Денисюк І. Національне питання в полеміці “Між своїми” // Денисюк І. Літературознавчі та фольклористичні праці: У 3 томах, 4 книгах. – Львів, 2005. – Т. 2: Франкознавчі дослідження.
5. Іванишин П. Національно-екзистенціальна інтерпретація (основні теоретичні та прагматичні аспекти): Монографія. – Дрогобич, 2005.
6. Корнійчук В. Ліричний універсум Івана Франка: горизонти поезики. Монографія. – Львів, 2004.
7. Пахльовська О. Творчість Івана Франка як модель культурно-національної стратегії // Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин. Матеріали міжнар. наук. конф. – Львів, 1998.
8. Сивокінь Г. Сучасність української літератури в історичній перспективі // Слово і Час. – 2001. – № 1.
9. Сміт Е. Національна ідентичність. – К., 1994.
10. Франко І. Зібр. творів: У 50 томах. – К., 1976–1986.
11. Франко І. *Ukraina irredenta* // Франко І. Мозаїка: Із творів, що не ввійшли до Зібрання творів: У 50 томах / Упоряд. З. Франко, М. Василенко. – Львів, 2001.
12. Франко І. Жидівська держава // Франко І. Мозаїка: Із творів, що не ввійшли до Зібрання творів: У 50 томах / Упоряд. З. Франко, М. Василенко. – Львів, 2001.
13. Франко І. Між своїми // Франко І. Мозаїка: Із творів, що не ввійшли до Зібрання творів: У 50 томах / Упоряд. З. Франко, М. Василенко. – Львів, 2001.

Степан Макарчук (Львів)

Націотворча роль етнологічних знань у баченні Івана Франка

З-поміж видатних діячів минулого, творча спадщина яких є феноменом української національної культури, І. Франкові належать її численні і суттєві зразки: лірична і громадянська поезія, різножанрова проза, драматургія, наукові праці в галузі фольклористики, історії літератури і літературознавства, економіки та